

Halvparten av fedrene vil ha lengre kvote

Lengre fedrekvote er populært blant fedre som jobber i det offentlige og blant dem som har partnere med høy utdanning eller inntekt. Bor far i Agder, Rogaland eller på Vestlandet, er lengre kvote mindre populært, det samme gjelder om han jobber heltid eller overtid eller tjener over 350 000 kroner. Men mors yrkestilknytning er mindre viktig for fars holdning enn vi hadde antatt. Dette fremgår av Statistisk sentralbyrås Barne-tilsynsundersøkelse 2002.

I den senere tid har det vært mye oppmerksomhet rundt fedres uttak av fødselspermisjon, og spesielt uttaket av fedres øremerkede permisjonsordning på fire uker – fedrekvoten. Både Regjeringens Familiemelding og nye forskningspublikasjoner har satt nytt fokus på fedres deltakelse i omsorgen for småbarn, og fordeler og ulemper ved en utvidelse av dagens fedrekvote. Vi skal i denne artikkelen se nærmere på mødres og fedres ønskede lengde på fedrekvoten, slik den kommer til uttrykk i Statistisk sentralbyrås Barne-tilsynsundersøkelse 2002. Videre undersøker vi hvilke grupper av fedre som er interessert i en fedrekvote ut over dagens ordning.

Før fedrekvoten ble innført, var det få fedre som tok fødselspermisjon. Et av formålene med innføringen av fedrekvoten var derfor å "tvinge" fedre til å ta aktiv del i omsorgen for barnet det første leveåret, og indirekte "...styrke farens plass i barnets liv..." (St.meld. nr. 4, 1988-89). Det var et politisk mål å likestille tid brukt på barneomsorg, både for å fremme farsrollen, og for å gjøre det lettere for mødre å være i arbeidslivet.

Norge var først i verden med å innføre fedrekvote (Brandth og Kvande 2003). Fra og med 1. april 1993 ble fire uker av den totale fødselspermisjonen på 42/52 uker¹ forbeholdt far. Dersom far ikke fyller vilkårene for rett til permisjon, eller velger å ikke benytte seg av ordningen, vil de fire ukene falle bort og trekkes fra den totale fødselspermisjonen. Utbetalingen av fødselspenger under permisjonen er begrenset til seks ganger folketrygdens grunnbeløp og er delvis avhengig av mors yrkesdeltakelse før fødselen (se boks om Fedrekvoten).

På lengre sikt ønsket man at fedrekvoten også skulle føre til at fedre brukte en større del av fødselspermisjonen enn de fire øremerkede ukene (St.meld. nr. 29, 2002-2003), for eksempel ved å dele foreldrepermisjonen med mor (tabell 1). For videre å oppmuntre til dette ble fedre med barn født 1. juli 2000 eller senere gitt *selvstendig opptjeningsrett*, det vil

Silje Vatne Pettersen

Svangerskaps- permisjon	Fødselpengemottaker			Totalt
	Barsel- permisjon	Fedre- kvote	Foreldre- permisjon	
Mor	Mor	Far	Mor eller far	
3 uker	6 uker	4 uker	29 uker 100 pst. dekning 39 uker 80 pst. dekning	42 uker 100 pst. dekning 52 uker 80 pst. dekning

Kilde: Rikstrygdeverket (2003a), Brandth og Kvande (2003).

Silje Vatne Pettersen er førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (silje.vatne.pettersen@ssb.no).

Fedrekvoten

- Fra og med 1. april 1993 er fire uker av fødselspermisjonen forbeholdt far. Disse ukene kan ikke overføres til mor.
- For at far skal ha rett til fedrekvoten må både mor og far fylle vilkårene for rett til fødselspenger.
 - Mor må ha arbeidet i minst 50 prosent stilling.
 - Far må ha hatt pensjonsgivende inntekt i minst 6 av de 10 siste månedene før stønadstilfelle tar til.
 - Fars inntekt må på årsbasis ikke være mindre enn halve grunnbeløpet (1. mai 2002: 27 085 kroner).
 - I disse fire ukene får far utbetalt fødselspenger basert på fars egen inntekt når hans stønadstilfelle starter, men etter den stillingsbrøk mor hadde før fødselen. Endringer i vilkårene fra og med 1. juli 2000 innebærer at far kan få fødselspenger etter sin egen stillingsbrøk dersom mor arbeidet 75 prosent stilling eller mer.
- Fødselspenger begrenses oppad til seks ganger folketrygdens grunnbeløp (1. mai 2002: 54 170 kroner · 6 = 325 020 kroner).
- Mor har anledning til å være hjemme samtidig som far tar ut fedrekvoten.

Permisjon ut over fedrekvoten

- For barn født 1. juli 2000 eller senere har fedre rett til ordinære fødsels- og adopsjonspenger utover fedrekvoten basert på *egen opptjening og egen stillingsbrøk*, uavhengig av mors yrkesdeltakelse før fødselen.
- Retten gjelder bare hvis det foreligger et omsorgsbehov, det vil is at mor går ut i arbeid eller utdanning, eller er for syk til å ta seg av barnet. Far har ikke rett til fødselspenger hvis mor samtidig er hjemme og tar seg av barnet.
- Dersom moren *etter* fødselen arbeider minst 75 prosent av full arbeidstid, får faren fødselspenger tilsvarende sin egen stillingsandel. Arbeider moren mindre enn 75 prosent av full arbeidstid, reduseres farens fødselspenger tilsvarende reduksjonene i morens arbeidstid.
- Fødselspenger begrenses oppad til seks ganger folketrygdens grunnbeløp (1. mai 2002: 54 170 kroner · 6 = 325 020 kroner).

Kilde: Rikstrygdeverket (2003b, 2002, 2001).

si rett til fødselspenger utover fedrekvoten helt uavhengig av mors yrkesdeltakelse før fødselen. Tidligere hadde fars rett til fødselspenger vært avhengig av mors yrkesdeltakelse, på samme måte som for fedrekvoten.

Få fedre tar mer permisjon enn fire uker

Tiltakene de senere årene har altså hatt som mål å få flere fedre til å ta ut fødselspermisjon, både fedrekvoten og ukene far kan dele med mor. Den øremerkede fedrekvoteordningen har gjort at et stort flertall av fedre som har rett til permisjonen, benytter seg av den², men verken kvoteordning eller selvstendig opptjeningsrett har i særlig grad klart å stimulere fedre til å ta ytterligere fødselspermisjon (jf. Lappegårds artikkel i denne utgaven av Samfunnsspeilet). Barne- og familiedepartementet uttrykker i familiemeldingen at færre fedre enn forventet tar ut permisjon utover fedrekvoten, og foreslår å utvide foreldrepermisjonsretten slik at flere fedre får rett til permisjon (St.meld. nr. 29, 2002-2003). I tillegg foreslås det på lengre sikt å utvide fedrekvoten ved å forlenge foreldrenes samlede permisjonstid. I media antydes det at regjeringspartiene ønsker å utvide fedrekvoten med seks uker, til ti ukert: totalt (Aftenposten 29.04.2003). En utvidelse av selve fedrekvoten er også anbefalt av Brandth og Kvande (2003) som den mest effektive måten å få fedre til å ta mer permisjon på.

Banetilsynsundersøkelsen 2002 og fedrekvoten

Våren 2002 gjennomførte Statistisk sentralbyrå en undersøkelse om barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet. Undersøkelsen er en oppfølging av lignende undersøkelser i 1998 og 1999. I 2002 ble det for første gang inkludert et åpent spørsmål om ønsket lengde på fedres fødselspermisjon. Spørsmålet ble stilt til mødre med barn født i 1996 eller senere, og til fedre dersom mor var samboer eller gift. Spørsmålet lød slik: "I dag er fire uker av fødselspermisjonen forbeholdt fedre. Hvor mange uker synes du at denne perioden ideelt sett burde være? Vi forutsetter at dette ikke innvirker på lengden av den totale permisjonen."

Spørsmålet er interessant sett i sammenheng med dagens debatt rundt lengden på fedrekvoten, og de ulike tiltakene som er satt i verk for å få far til å ta ut mer omsorgspermisjon enn de øremerkede fire ukene. Riktignok gir det oss kun informasjon om hva mor og far ideelt sett kunne tenke seg, og sier ingen ting om antall uker mor og far faktisk vil ta ut i fødselspermisjon. Likevel har vi her en mulighet til å undersøke mødres og fedres syn på lengre fedrekvote, under forhold som ikke går utover nåværende rettigheter. I denne analysen presenterer vi kun tall for samboende eller giftede mødre og fedre, ettersom det kun er i disse tilfellene både mor og far har fått spørsmål om ønsket lengde på fedrekvoten.

Nesten halvparten vil ha lengre fedrekvote

Banetilsynsundersøkelsen 2002 viser at 53 prosent av mødrene og 53 prosent av fedrene synes at fire uker eller mindre av fødselspermisjonen skal forbeholdes far (figur 1)³. 34 prosent av både mødrene og fedrene ønsker en fedrekvote på mellom fem og elleve uker, mens 13 prosent av mødrene og 14 prosent av fedrene ønsker en fedrekvote på tolv eller flere uker. Med andre ord ønsker nesten halvparten en lengre fedrekvote, mens den andre halvparten i hovedsak vil beholde dagens ordning⁴.

Det er bemerkelsesverdig at svarfordelingene for mødre og fedre er så sammenfallende. Her er det naturlig å spørre seg om far, som ble intervjuet etter mor, er påvirket av hva mor har svart. Når vi ser på fordelingen av hva mødre og deres partnere eller ektemenn foretrekker, er det likevel forskjeller (tabell 2)⁵. I 41 prosent av tilfellene har mor og far ulike preferanser. Her er det interessant at far like ofte som mor er den som ønsker en fedrekvote på mer enn fire uker (ca. 20 prosent). Det er samsvar mellom foreldrenes preferanser blant 59 prosent av parene. Her er det fire uker fedrekvote eller mindre som er det foretrukne alternativet (32 prosent). Tallene på parnivå viser altså at et flertall av parene er enige på dette området, og pri-

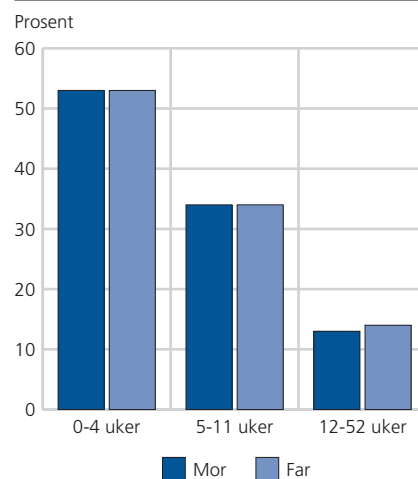
Om Banetilsynsundersøkelsen 2002

Våren 2002 gjennomførte Statistisk sentralbyrå en undersøkelse om barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet. Lignende undersøkelser ble foretatt i 1998 og 1999. Målet med undersøkelsen i 2002 var å gi en beskrivelse av barnefamiliers atferd, valg og holdninger på arenaer som berøres av innføringen av kontantstøtte, samt å gi en bred oversikt over bruk av, og ønsker om, ulike tilsynsordninger for barn.

Hovedutvalget for undersøkelsen består av mødre med barn født i 1996 eller senere. Mødre med barn født 1. januar 1999 eller senere, det vil si i kontantstøttealder, er overrepresentert i utvalget. Ved beregning av tall på grunnlag av hele datamaterialet må det justeres for denne skjevheten ved hjelp av vektning. Det ble oppnådd intervju med 82 prosent av mødrene som ble kontaktet. Der mødre er gift eller samboende, ble også fedrene intervjuet. Intervjuene ble foretatt per telefon. I alt ble 3 176 mødre og 2 166 fedre intervjuet direkte.

Resultatene fra undersøkelsen finnes i Statistisk sentralbyrås Rapport 2003/9 Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002. http://www.ssb.no/emner/03/04/30/rapp_kontantstotte/rapp_200309/

Figur 1. Giftede og samboende mødre og fedre, etter ønsket lengde på fedrekvoten i uker. Prosent

Kilde: Banetilsynsundersøkelsen 2002.

mært ønsker en fedrekvote som er lik eller kortere enn dagens ordning. Det er større uenighet om en fedrekvote på mer enn fire uker.

I resten av artikkelen skal vi konsentrere oss om hvilke faktorer som kan påvirke gifte eller samboende fedres syn på fedrekvotens lengde. Vi vil også undersøke hvilke fedre som ønsker en fedrekvote utover dagens ordning. Etter som fedreutvalget er splittet i to i synet på en lengre fedrekvote, er det interessant å undersøke om det er skarpe forskjeller mellom de to "gruppene" av fedre.

Vi vet lite om holdninger til fedrekvoten, men mer om bruk

Generelt er det gjort få analyser av fedres holdninger til fødselspermisjonens lengde. Ett unntak er en studie fra 1997 (Brandth og Øverli 1998) hvor man fant at 61 prosent av fedre med småbarn vurderte det som positivt å øke fedrekvoten til åtte uker. Det var småbarnsfedre som hadde tatt ut lengst fødselspermisjon som oftest var enige i forslaget.

Derimot finnes det en del forskning som gjelder faktisk permisjonsbruk som også kan ha betydning for fars holdninger. Flere studier finner at det er faktorer knyttet til arbeidslivet som har størst betydning for fedres bruk av fedrekvote og foreldrepermisjon (Brandth og Øverli 1998, Brandth og Kvande 2003). At både mor og far har gode, stabile jobber, relativt høy yrkesposisjon, god inntekt og er ansatt i det offentlige har betydning for bruken av begge permisjonsordningene (Brandth og Øverli 1998, Alfredsen 1999).

Analysen basert på data fra før fedre fikk selvstendig opptjeningsrett, tyder imidlertid på at det spesielt er mødres tilknytning til arbeidslivet som har betydning for uttaket av fedrekvoten og ytterligere permisjon (Alfredsen 1999, Brandth og Øverli 1998), og at lengden på fars permisjon ofte er et spørsmål om når mor ønsker å gå tilbake på jobb (jf. Lappegårds artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet). Det er karrierekvinner med en høy posisjon og et hektisk arbeidsliv som får fedre til å ta større del av omsorgen i form av lang permisjon. Vi ser motsatt tendens når far har tidkrevende høystatusjobb og mor har lav utdanning, lav inntekt og arbeider deltid. Da er det mor som tar ansvaret for barneomsorgen (Brandth og Øverli 1998, Brandth og Kvande 2003, Alfredsen 1999). Det er dermed naturlig å forvente at det særlig er fedre med en "karrierepartner" som synes fedrekvoten kan forlenges utover dagens ordning på fire uker.

Barnetilsynsundersøkelsen 2002 gir opplysninger om mors og fars arbeidstid, sektor, og om de innehar en ledende stilling. I tillegg finner vi registerinformasjon om inntekt og fullført utdanning. Ved hjelp av denne informasjonen kan vi undersøke om mors og fars arbeidstilknytning og sosioøkonomiske nivå også har betydning for fars ønskede lengde på fedrekvoten. I tillegg benytter vi et spørsmål om fedre og mødre har anledning til å redusere stillingen de er i nå, og antar at fedre som har fleksibiliteten som ligger i en slik mulighet, er mer interessert i en lengre fedrekvote. Samtidig er det mu-

Tabell 2. Foreldres ønskede lengde på fedrekvoten. Antall og prosent. Vektet

	Antall	Prosent
I alt	1 364	100
Mor og far ønsker fire uker eller mindre fedrekvote	435	32
Mor og far ønsker mer enn fire uker fedrekvote	373	27
Mor ønsker fire uker eller mindre fedrekvote, far ønsker mer	269	20
Far ønsker fire uker eller mindre fedrekvote, mor ønsker mer	287	21

Kilde: Barnetilsynsundersøkelsen 2002, Statistisk sentralbyrå.

lig at mangel på en slik fleksibilitet kan føre til at enkelte fedre som er hardt presset i arbeidet sitt, og som ikke klarer å sette egne grenser, er interessert i legitimeringen av fraværet fra arbeidsplassen som en lovmessig forlenget fedrekvote eventuelt vil gi.

Vi antar altså at mors og fars arbeidstilknytning, inntekt og utdanning har betydning for fars syn på fedrekvotens lengde. I tillegg kan demografiske faktorer slik som sivilstatus, fødeland, bosted og antall barn være med på å påvirke fars holdning.

Lengre fedrekvote lite populært blant selvstendig næringsdrivende, men ønskes av de med kort arbeidstid

Tabell 3 viser andelen gifte eller samboende fedre som ønsker en fedrekvote på fire uker eller mindre og fedre som ønsker en lengre fedrekvote, blant ulike grupper av fedre. Her er manglende og uoppgitte svar tatt ut av analysen. Det er 53 prosent som ønsker fire uker eller kortere fedrekvote, mens 47 prosent av fedrene ønsker en fedrekvote utover dagens ordning.

Det er en høyere andel blant de som arbeider i offentlig sektor enn de som arbeider i privat sektor som ønsker lengre fedrekvote enn fire uker (53 og 46 prosent), mens kun 39 prosent av de som er selvstendig næringsdrivende ønsker lengre fedrekvote. Fedre som har ledende stillinger ser ikke ut til å skille seg nevneverdig fra andre fedre når det gjelder holdninger til lengden på fedrekvoten, mens de som mener de har mulighet til å redusere stillingen, er langt mer positive til en utvidet ordning enn fedre som ikke har denne muligheten (henholdsvis 51 og 43 prosent). Fars arbeidstid på intervju-tidspunktet ser også ut til å ha noe betydning for hans preferanser. Jo kortere arbeidstid, desto større er sannsynligheten for at far ønsker lengre fedrekvote. Fedre som er i permisjon eller ikke er yrkesaktive på intervju-tidspunktet, foretrekker også lengre fedrekvote (henholdsvis 54 og 52 prosent).

Resultatene angående fars arbeidstilknytning og holdninger til lengden på fedrekvoten samsvarer med det vi kunne forvente, selv om holdningene generelt varierer relativt lite mellom fedre med ulik arbeidstilknytning. Det er særlig fedre som er selvstendig næringsdrivende som ikke ønsker lengre fedrekvote, og fedre som arbeider korte uker som er mest positive til en forlenget ordning. At flertallet av fedre som er i fødselspermisjon på intervju-tidspunktet ønsker en lengre fedrekvote, kan tolkes som et tegn på at disse fedrene ønsker mer tid med barna. Likevel vet vi ikke om dette gjelder fedre som benytter seg av fedrekvoten eller deler fødselspermisjonen med

mor, eller om andre fedre med tidligere permisjonserfaring ønsker det samme. I tillegg er det såpass få fedre i utvalget som er i permisjon, at vi må tolke resultatene med forsiktighet.

Mors arbeidstilknytning mindre viktig enn antatt

Når vi tar mors arbeidstilknytning i betraktning, viser tabell 3 noe overraskende at det kun er mors arbeidstid på intervjutidspunktet som har betydning for fars ønskede lengde på fedrekvoten. Ønsket om lengre fedrekvote stiger med mors ukentlige arbeidstid, slik at dersom mor arbeider 1-19 timer i uken, er det 39 prosent som ønsker lengre fedrekvote, mens det samme gjelder for 59 prosent når mor arbeider 45 timer eller mer. Dersom mor er i permisjon på intervjutidspunktet eller ikke er yrkesaktiv, er det kun 47 prosent av fedrene som ønsker en forlenget ordning. I tolkningen av resultatene angående mødre i permisjon, er det viktig å være klar over at arbeidstiden til de som er i permisjon på intervjutidspunktet, er satt lik null, selv om en stor andel av denne gruppen har opparbeidet sine permisjonsrettigheter gjennom arbeid, arbeider heltid og har en sterk yrkestilknytning (jf. Danielsen og Lappegårds artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet). I denne analysen er det dermed mors faktiske situasjon som hjemmeværende småbarnsmor på intervjutidspunktet som kommer til uttrykk, snarere enn hennes vanlige arbeidstid.

Fars inntekt ser ut til å ha relativt liten betydning for fars holdninger til lengden på fedrekvoten, selv om fedre med inntekt på 350 000 kroner eller lavere er noe mer tilbøyelige til å ønske flere uker enn de med høyere inntekt (henholdsvis 49 og 45 prosent). Det motsatte er tilfellet for mors inntekt. Hele 61 prosent av fedre med partnere som tjener over 350 000 kroner er interessert i lengre fedrekvote. Det går også frem av tabell 3 at dersom mor og/eller far har universitets- eller høyskoleutdanning, øker det sannsynligheten for at far ønsker lengre fedrekvote sammenlignet med om han har utdanning på et lavere nivå.

I tråd med hva vi kunne forvente, ser vi at fedre ønsker en større del av barneomsorgen det første leveåret når mor har tidkrevende arbeid, når hun har inntekt godt over maksimumsgrensen for fødselspengeutbetaling og når hun har høy utdanning. Likevel hadde vi forventet at en høyere andel fedre ønsket lengre fedrekvote når mor har ledende stilling eller ikke kan redusere stillingen, og at også fars inntekt betyr mer for fars holdning.

Lengre fedrekvote mindre populært på Sør- og Vestlandet

Når vi ser på de demografiske bakgrunnsvariablene som sivilstatus og fødeland, er det bemerkelsesverdig at samboende fedre oftere er interessert i lengre fedrekvote enn de som er gift (51 og 46 prosent). Det er mulig at samboende fedre i større grad føler at de trenger lovmessige rammer slik som i en forlenget, øremerket kvoteordning for å utøve sitt omsorgsansvar. Når det gjelder fødeland, er det fedre med bakgrunn fra Afrika, Asia eller Sør-Amerika som skiller seg ut. Blant disse er det kun 26 prosent som er interessert i lengre fedrekvote. Det er blant disse fedrene vi finner den laveste oppslutningen om lengre fedrekvote. Lappegård (2003) fant at det å ha innvandringsbakgrunn generelt reduserte sannsynligheten for å ta ut fødselspermisjon, mens vi her ser et signifikant skille mellom fedre fra den tredje verden og andre fedre i synet på hvor lang fedrekvoten bør være.

Det er særlig lav oppslutning om lengre fedrekvote blant fedre bosatt i Agder og Rogaland eller Vestlandet (39-40 prosent). Dette kan ha sammenheng med at Sør- og Vestlandet tradisjonelt har vært preget av konservative og tradisjonelle moralske og politiske holdninger (Rokkan og Valen 1964). Det er høyest oppslutning om lengre fedrekvote blant de som er bosatt i Nord-Norge (58 prosent), Akershus og Oslo (53 prosent) og Østlandet ellers (53 prosent).

Til slutt går det frem av tabell 3 at antall barn under seks år har betydning for fars syn på fedrekvotens lengde, men at skillet går mellom det å ha ett eller to, og flere barn. Fedre med ett eller to barn under seks år er oftere interessert i lengre fedrekvote (48-47 prosent) enn fedre med flere barn (40 prosent).

Ut fra den bivariate analysen kan det se ut som at fars, og særlig mors, arbeidstilknytning betyr mindre for fars ideelle lengde på fedrekvoten enn det som er kommet frem i analyser av fars permisjonsatferd. Her er det kun fars virksomhet, mulighet til å redusere stillingen og mors arbeidstid som kan sies å ha noen forklaringskraft. Derimot finner vi at sosioøkonomiske forhold som foreldrenes utdanning og inntekt har større betydning for fars preferanser, og at det særlig er i tilfellene der mor har inntekt godt over seks ganger folketrygdens grunnbeløp at far ønsker lengre fedrekvote, antakelig fordi hennes inntekt i disse tilfellene vurderes som like viktig som fars og gunstig for familieøkonomien. I tillegg finner vi at de demografiske bakgrunnsvariablene har større betydning enn opprinnelig antatt. Fedre bosatt i Agder og Rogaland og Vestlandet, fedre født i Afrika, Asia eller Sør-Amerika, og fedre med flere enn to barn er minst interessert i lengre fedrekvote.

Mors inntekt og utdanning betyr mer for fars holdning enn hennes arbeidstilknytning

Den bivariate analysen ovenfor sier noe om ulike faktorer betydning for fars ideelle lengde på fedrekvoten. Ved hjelp av regresjonsanalyse kan vi få et inntrykk av hvor stor betydning hver enkelt faktor har for fars ønsker om en utvidet fedrekvote ved at vi kontrollerer for andre faktorer betydning. For eksempel er vi interessert i å undersøke om mors arbeidstid fortsatt har en signifikant betydning for fars ønsker om en utvidet kvote når vi tar hensyn til påvirkningen av inntekt og utdanning.

Regresjonsanalysen (tabell 4) bekrefter hovedfunnene fra den bivariate analysen: Mors arbeidstilknytning er mindre viktig enn fars egen tilknytning til arbeidslivet når han skal ta stilling til den ideelle lengden på fedrekvoten. Vi finner en statistisk signifikant sammenheng mellom fars ønske om lengre fedrekvote og fars virksomhet og arbeidstid, mens mors arbeidstilknytning ikke har noen signifikant effekt på fars ønsker. Når vi kontrollerer for alle de andre variablene i modellen, er sannsynligheten for at far ønsker lengre fedrekvote større blant offentlig ansatte enn blant selvstendig næringsdrivende. Derimot er det ingen slik signifikant sammenheng for fedre ansatt i det private. Det viser seg også at fars arbeidstid, slik variabelen er definert her, har en signifikant selvstendig effekt på fars holdning. Fedre som arbeider heltid eller overtid er mindre tilbøyelige til å ønske lengre fedrekvote enn de som ikke er i arbeid eller arbeider deltid, mens det å være i fødselspermisjon ikke har noen signifikant effekt på fars ønsker.

Regresjonsanalyse

Her benytter vi logistisk regresjon, en analyseteknikk som er vanlig når man har en analysevariabel med kun to kategorier. For alle variablene, inklusive analysevariablen, er den kategorien vi ønsker å undersøke kodet 1, mens referansekategori er kodet 0. Et oddsforhold over 1 antyder større sannsynlighet for at far ønsker lengre fedrekvote sammenlignet med referansekategori, mens det motsatte er tilfellet der oddsforholdet er under 1. Den logistiske regresjonen er foretatt i ett trinn og presenteres i tabell 4.

1 42 uker 100 prosent lønnsdekning, 52 uker 80 prosent lønnsdekning.

2 Av alle fedre med rett til fødselspenger, var det i 2000 85 prosent som benyttet seg av retten (Rikstrygdeverket 2001). Blant fedre som har avsluttet minst en periode med fødselspenger, er det ca. 70 prosent som tar ut fedrekvoten på 20 dager. Denne andelen har vært relativt stabil de siste årene. I 2002 var det 15 prosent av fedrene som mottok fødselspenger som tok ut mer enn fedrekvoten på 4 uker/20 dager. Denne andelen har økt med nesten 50 prosent siden 1999, hovedsakelig fordi en høyere andel tar ut mer enn 40 dager, mens andelen som tar ut mellom 21 og 39 dager er stabil (3-4 prosent) (Rikstrygdeverket 2003).

3 Totalt var det 1 835 mødre og 1 411 fedre som svarte på spørsmålet. Manglende og uoppgitte svar er holdt utenfor analysen.

4 Kun 1,4 prosent av mødrene og 1,2 prosent av fedrene ønsker en fedrekvote under 4 uker.

5 Fordi uoppgitt antall uker holdes utenfor for både mor og far er det totale antallet observasjoner (n) lavere i tabell 2 enn i figur 1.

6 Vi har også foretatt en logistisk regresjonsanalyse av sannsynligheten for at far ønsker 12-52 uker fedrekvote. Resultatene viser at sannsynligheten for at han ønsker en lang fedrekvote øker når han har universitetsutdanning, en partner som arbeider heltid eller deltid, og/eller en partner med høy inntekt. Sannsynligheten reduseres når far jobber heltid eller overtid, og/eller er gift.

Referanser

- Aftenposten (2003): Trolig utvidet pappapermisjon. 29. april.
- Alfredsen, T. (1999): *Pliktpappa eller superpappa? En kvantitativ analyse av hvordan arbeidslivet kan påvirke fedres uttak av fedrekvote og foreldrepermisjon*. Hovedoppgave i sosiologi. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Brandth B. og E. Kvande (2003): *Fleksible fedre*. Universitetsforlaget.
- Brandth B. og B. Øverli (1998): *Omsorgspermisjon med kjærlig tvang. En kartlegging av fedrekvoten*. Allforsk, Trondheim.
- Danielsen, K. og T. Lappegård (2003): *Tid er viktig når barn blir født. Om ulik bruk av lønnet fødselspermisjon*. Samfunnsspeilet 5, 2003, Statistisk sentralbyrå.
- Knudsen, K. og K. Wærness (1996): "Barnet lider av at mor er yrkesaktiv..." Betydning av kjønn og andre forklaringsfaktorer for syn på kvinners mors- og yrkesrolle. *Sosiologisk tidskrift* 4(1):3-23.
- Lappegård, T. (2003): Pappa til (hjemme) tjeneste – hvilke fedre tar fødselspermisjon? Samfunnsspeilet 5, 2003, Statistisk sentralbyrå.
- Pettersen, S. V. (2003): *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002*. Rapport 2003/9. Statistisk sentralbyrå.
- Rikstrygdeverket (2003a): Basisrapport 2002. Mellomlangsigte budsjettering og Rapportering, 01/2003.
- Rikstrygdeverket (2003b): *Folketrygden. Nøkkeltall 2002*, 01/2003.
- Rikstrygdeverket (2002): Basisrapport 2001. Mellomlangsigte budsjettering og Rapportering, 01/2002.
- Rikstrygdeverket (2001): Basisrapport 2000. Mellomlangsigte budsjettering og Rapportering, 01/2001.
- Rokkan, S. og H. Valen (1964): "Regional Contrasts in Norwegian Politics", i E. Allardt og Y. Littunen (red.), *Cleavages, Ideologies and Party Systems*. Helsinki: The Westmark Society.
- St.meld. nr. 4 (1988-1989): Langtidsprogrammet 1990-1993. Finans- og tolldepartementet.
- St.meld. nr. 29 (2002-2003): *Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap*. Barne- og familiedepartementet.

Regresjonsanalysen viser også at når vi tar hensyn til påvirkningen fra andre faktorer i modellen, forblir mors utdanning og inntekt viktige faktorer for fars holdning til en lengre fedrekvote. I tillegg kommer det frem en signifikant sammenheng mellom fars inntekt og holdning. Mors inntekt og utdanning, i tillegg til fars egen inntekt, betyr dermed mer for fars holdning enn mors arbeidstilknytning. Dersom mor tjener over 350 000 kroner, er sannsynligheten større for at far ønsker lengre kvote, mens det motsatte er tilfellet når far tjener mye. Dersom mor har høy utdanning, er han mer tilbøyelig til å ønske lengre fedrekvote enn om hun har lavere utdanning. Derimot forsvinner sammenhengen som vi fant i tabell 3 mellom fars utdanning og holdning, antakelig fordi det er en sammenheng mellom hans utdanning og mors utdanning og inntekt.

Vi finner også at de demografiske bakgrunnsvariablene landsdel og antall barn under seks år, har en statistisk signifikant effekt på fars ønsker når vi kontrollerer for effekten av de andre variablene. Fedre som bor i områder utenom Agder, Rogaland og Vestlandet er mer tilbøyelige til å ønske lengre fedrekvote enn de som ikke bor i disse områdene, og det er mer sannsynlig at fedre med ett eller to barn under seks år ønsker lengre fedrekvote enn de som har flere barn under seks år i familien.

Regresjonsanalysen viser altså at det å jobbe i det offentlige, ha en partner med høy inntekt og høy utdanning, bo i områder utenfor Agder og Rogaland og Vestlandet, og ha ett eller to barn øker sannsynligheten for at far ønsker en fedrekvote som er lengre enn dagens fire uker. Dersom far jobber heltid eller overtid, eller har en inntekt på over 350 000 kroner, reduserer det sannsynligheten for at han ønsker en lengre fedrekvote⁶.

Avslutning

Denne analysen av fars syn på den ideelle lengden på fedrekvoten gir et inntrykk av hva far ville foretrekke dersom han kunne velge fritt. Selv om demografiske variabler slik som antall barn under seks år og bosted har betydning for fars preferanser, ser vi ingen skarpe skiller mellom de som kunne ønske en lengre fedrekvote og de som foretrekker ordningen slik den er.

Derimot finner vi at hans holdning overfor en forlenget kvote til dels er betinget av andre faktorer enn de som tradisjonelt påvirker fars faktiske bruk av fødselspermisjon. I vår analyse av preferanser ser det ut til at far er mindre avhengig av mors dedikasjon til arbeidet enn det som er kommet frem i analyser av hans uttak av fødselspermisjon. Dette kan ha sammenheng med at far juridisk sett er blitt noe mindre avhengig av mors tilknytning til arbeidet etter at han fikk selvstendig opptjeningsrett. Mors inntekt og utdanning er derimot langt viktigere for fars holdning, noe som kan tolkes som at fars preferanser kanskje er mer påvirket av mors holdninger (Knudsen og Wærness 1996) og bidrag til familieøkonomien enn hennes opptjente juridiske rettigheter. Enkelte aspekter ved fars egen tilknytning til arbeidslivet, i tillegg til hans inntekt, ser ut til å være viktig for hans holdning til en lengre fedrekvote. Dette er noe vi kunne forvente. Det er mulig at fars holdning er påvirket av hans lojalitet til, og fleksibilitet på arbeidsplassen og eventuelt en egen vurdering av hvorvidt det er mulig for ham å ta lengre permisjon, særlig en kvoteordning utover fire uker.

Tabell 3. Ønsket lengde på fedrekvoten blant fedre i ulike grupper. Prosent og uvektet antall									
	4 uker eller mindre	Mer enn 4 uker	I alt	Antall uvektet		4 uker eller mindre	Mer enn 4 uker	I alt	Antall uvektet
Alle	53	47	100	2 085	Sosioøkonomiske variabler				
Fars arbeidstilknytning					Fars inntekt				
Type virksomhet*					350 000 kroner og mindre	51	49	100	1 391
Offentlig	47	53	100	439	Over 350 000 kroner	55	45	100	694
Privat	54	46	100	1 379	Fars utdanning*				
Selvstendig	61	39	100	184	Ungdomsskole	55	45	100	114
Ledende stilling					Videregående skole	55	45	100	1 225
Ja	53	47	100	874	Universitet/høgskole	47	53	100	714
Nei	52	48	100	1 128	Mors inntekt**				
Mulighet for å redusere stillingen*					350 000 kroner og mindre	54	46	100	1 914
Ja	49	51	100	871	Over 350 000 kroner	39	61	100	171
Nei	57	43	100	1 061	Mors utdanning***				
Vet ikke	47	53	100	70	Ungdomsskole	58	42	100	99
Arbeidstid					Videregående skole	57	43	100	1 072
1-19 timer	33	67	100	18	Universitet/høgskole	46	54	100	880
20-34 timer	44	56	100	89	Bosted og demografiske variabler				
35-44 timer	53	47	100	1 175	Sivilstatus				
45 timer eller mer	54	46	100	628	Gift	54	46	100	1 347
I lønnet/ulønnet permisjon	46	54	100	91	Samboer	49	51	100	740
Ikke yrkesaktiv	48	52	100	83	Fars fødeland				
Mors arbeidstilknytning					Norge	52	48	100	1 946
Type virksomhet					Europa og Nord- og Mellom-Amerika	49	51	100	86
Offentlig	54	46	100	896	Afrika, Asia, Sør-Amerika	74	26	100	45
Privat	51	49	100	739	Landsdel***				
Selvstendig	55	45	100	70	Akershus og Oslo	47	53	100	437
Ledende stilling					Hedmark og Oppland	55	45	100	195
Ja	53	47	100	348	Østlandet ellers	48	52	100	330
Nei	53	47	100	1 357	Agder og Rogaland	61	39	100	346
Mulighet for å redusere stillingen					Vestlandet	60	40	100	349
Ja	52	48	100	1 117	Trøndelag	55	45	100	214
Nei	55	45	100	540	Nord-Norge	42	58	100	214
Vet ikke	44	56	100	48	Antall barn under seks år				
Arbeidstid*					Ett barn	52	48	100	1 298
1-19 timer	61	39	100	195	To barn	53	47	100	669
20-34 timer	56	44	100	446	Tre barn eller flere	60	40	100	63
35-44 timer	47	53	100	529	Kjikkvadrattest av bivariat sammenheng:				
45 timer eller mer	41	59	100	67	*Statistisk signifikant på 0,05-nivå.				
I lønnet/ulønnet permisjon	53	47	100	468	** Statistisk signifikant på 0,01-nivå.				
Ikke yrkesaktiv	53	47	100	378	*** Statistisk signifikant på 0,001-nivå.				

Tabell 4. Resultater fra logistisk regresjonsanalyse av sammenhengen mellom fedres ønske om mer enn 4 uker fedrekvote og ulike kjennemerker. Far ønsker mer enn 4 uker fedrekvote = 1, far ønsker 4 uker eller kortere fedrekvote = 0. (n=1 411)

	Oddsforhold		Oddsforhold
Konstantledd	0,000301 *	Sosioøkonomiske variabler	
Fars arbeidstilknytning		Fars inntekt	
Type virksomhet		350 000 kroner og mindre (ref)	-
Offentlig	1,646 *	Over 350 000 kroner	0,753 *
Privat	1,431	Fars utdanning	
Selvstendig (ref)	-	Ungdomsskole og videregående skole (ref)....	-
Ledende stilling		Universitet	1,125
Ja	1,096	Mors inntekt	
Nei (ref)	-	350 000 kroner og mindre (ref)	-
Mulighet for å redusere stillingen		Over 350 000 kroner	1,541 *
Ja	1,236	Mors utdanning	
Nei og vet ikke (ref)	-	Ungdomsskole og videregående skole (ref)....	-
Arbeidstid		Universitet	1,615 ***
Ikke i arbeid og deltid (ref)	-	Bosted og demografiske variabler	
Heltid og overtid	0,584 *	Sivilstatus	
Fødselspermisjon	0,722	Gift	0,828
Mors arbeidstilknytning		Samboer (ref)	-
Type virksomhet		Fars fødeland	
Offentlig	0,716	Norge, Europa og Nord- og Mellom-Amerika	1,679
Privat	0,880	Afrika, Asia, Sør-Amerika (ref)	-
Selvstendig (ref)	-	Landsdel	
Ledende stilling		Agder og Rogaland og Vestlandet (ref)	-
Ja	0,764	Resten av landet	1,469 **
Nei (ref)	-	Antall barn under seks år	
Mulighet for å redusere stillingen		To barn	1,620 *
Ja	0,972	Flere enn to barn	-
Nei (ref)	-		
Arbeidstid			
Ikke i arbeid og deltid (ref)	-		
Heltid og overtid	1,306		
Fødselspermisjon	1,017		

*Statistisk signifikant på 0,05-nivå.

** Statistisk signifikant på 0,01-nivå.

*** Statistisk signifikant på 0,001-nivå.